

Betanija presvetog Srca, kojemu je zadaća moliti se i žrtvovati za svećenstvo.

»Au service de Jésus Prêtre« tri su knjige, tri sveska, u kojima se iznose pred javnost duhovne bilješke i važnija pisma redovnice Lujze Margarete Claret. Prva knjiga: »Les Voies de Dieu« govori o njezinom redovničkom životu, a štampana je 1922. g. Druga knjiga: »Les Vouloirs de Dieu«, štampana 1925. g. o intimnosti majke Lujze Margarete spram presv. Srca Isusova te o pozivu Spasiteljevom njoj upravljemu: »Margareta Marija pokazala je Srce moje svijetu; ti ga pokaži mojim svećenicima.« Treća knjiga izišla je ove godine pod naslovom »Les Oeuvres de Dieu«, a iznosi materijal odakle se vidi, kako je oživotvoren nalog što ga je Spasitelj dao toj pobožnoj redovnici. Tu su najme sadržana pisma majke Lujze, koje je slala duhovniku O. Charrier-u i ivreškom biskupu Mons. Filipello, kao i neka njihova pisma prigodom sastavljanja knjižice, apela na svećenstvo, sastavljanja statuta i prigodom osnutka samostana. Šteta što se uz datum ne citiraju i imena mjesta u kojima su pisma pisana. Nalazimo tu i dosta duhovnih bilježaka Lujze Margarete, toli dragocjenih za studij duhovnog života. I ovaj svezak, kao i prva dva izdalo je Vrhovno vijeće Svećeničke svjetske zajednice prijatelja Srca Isusova, dok je predgovor napisao profesor teologije u Saulchoiru O. V. Heris O. P. I iz ovoga sveska izbija nježna ljubav čiste duše spram Isusovog Srca, a lijepo može poslužiti i za uzor, kako se pregledno i kritički izdaju spisi i bilješke Božjih ugodnika. Hrvatski prevod svih triju dijelova: »Au service de Jésus Prêtre najavio je Dr Ivan Dujmušić u Katoličkom Listu br. 43 od 22. X. 1936.

Majka Lujza Margareta Claret de la Touche umrla je 1915. g. te se pomišlja na njezinu beatifikaciju. Godine 1928. objelodanjen je njezin sastavak: »Le Traité de l'Amour Infini«, koji je štampan i u hrvatskom prevodu 1935. g. pod naslovom: »Knjiga o Beskrajnoj Ljubavi«.

D. Nežić.

Dr Jos. Vajs: Evangelium sv. Jana. Text rekonstruiraný. Praha 1936, sv. XVII. Akademie Velehradske, 8°, str. 99.

Da su sveta braća Ćiril i Metod prvi prevodili na staroslavenski jezik sv. Pismo, napose liturgijske perikope, nitko ne dovodi u sumnju. Tradicija o tom svjedoči neprekidno od najstarijih vremena do danas. Svi kritičari ujedno priznaju, da je prevod sv. Braće dotjerano djelo: jasno, točno i s jezične — staroslavenski — strane najkorektnije; znak, da su naši apostoli dobro poznavali staroslavenski jezik i njegov duh.

Prema panonskoj legendi o životu svete Braće, »Žitije Konstantina« i »Žitije Metodija« oni su sami sastavili staroslavenski alfabet (sv. Ćiril) i počeli najprije prevoditi evanđelje sv. Ivana i pisati znakovima, koje su sastavili, da njima izraze glasove. Jezik pak, na koji su prevodili, bio je, kako su govorili Slaveni na jugu; jer obilježja tog jezika nose, svi do danas, sačuvani rukopisi. Konkretnije, historici teksta i jezika misle, da su tim jezikom govorili Slaveni, koji su stanovali u današnjoj Bugarskoj i Makedoniji.

Prema jeziku zaključuju neki i na vrijeme prijevoda. Svi se slažu da su najprije preveli liturgijske dijelove (Dr Svet. Ritić, *Povijest i pravo staroslovenštine*, Zagreb 1910, str. 85 sl.); drugi misle, da su preveli čitavo sv. Pismo odmah u početku, već prije nego li su se otputili prema Moravskoj. Ali i jezična strana na pr. Otkrivenja jasno govori, da je ta knjiga bila prevedena i u drugo vrijeme i u drugom kraju i ambijentu nego li ostale knjige Novoga Zavjeta i neke, kao na pr. Psalmi, Staroga Zavjeta. Stvar nije od male važnosti, jer bi dijelom imala odlučiti o slijedećem pitanju, u čemu je težište današnjih rasprava.

Staroslavenski jezik biblijskih perikopa u rimskom Misalu, kojim se zakonito služi »ab memorabili« biskupija Krk, Senj i neke biskupije u Dalmaciji (Zadar, Šibenik, Split, na župama, koje duhovno oskrbljuje svjetovno svećenstvo i sve crkve Trećoredaca-glagolaša), jest jezik s jakom hrvatskom recenzijom; sam prijevod, ako nije prvotno bio direktno po latinskoj Vulgati, a ono je kasnije prema njoj pregledan, jer je prijevod sv. Braće bio prema grčkom originalu. Pitanje je: koja je od klasičkih grčkih recenzija služila kao prototip staroslavenskom prijevodu? Tu se stručnjaci razilaze.

Profesor na Karlovy univerzi u Pragu dr Josip Vajs, već nekoliko godina proučava staroslavenski prijevod sv. Pisma; potvrdio je svojim naučnim rezultatima gornje teze i izdao kritičke studije o staroslavenskom biblijskom tekstu. Cilj je njegovih studija rekonstruirati tekst prema prvim prijevodima, kako su izišli ispod ruku sv. naših apostola. Tako godine 1927. izdaje mu Češka Akademija umjetnosti i znanosti prvi svezak pod naslovom: *Evangelium sv. Marka a jeho poměr k řecké předloze*. Zatim izdaje druge tekstove, a prošle godine potporom iste akademije ili ministarstva prosvjete *Evangelium sv. Matouše, Evangelium sv. Marka*, ove godine ponovno dva sveska *Evangelium sv. Lukáše, Evangelium sv. Jana*. Svaki pojedini od četiriju svezaka nosi podnaslov: *Text rekonstruovaný*. Zadnji je izišao kao 17. svezak Velehradské Akademie. Paralelno daje na jednoj strani (pravoj) grčki tekst, na drugoj (lihoj) staroslavenski prijevod. I jedan i drugi tekst na margine ima važnije varijante, propuste, umetke. Staroslavenski je tekst štampan crkvenom ćirilicom.

Profesor Vajs drži, da je prvi staroslavenski prijevod bio s grčkoga po Lukijanovoj recenziji, nazvanoj još i carigradskoj, otkuda je postala poznatom i raširila se po istočnom rimskom carstvu, jedno radi vlasti Bizanta, drugo jer je Bizant uživao autoritet prvenstva i u naučnim stvarima. Sama je recenzija sačuvana u važnim rukopisima: A (evanđelja), zatim uzduž u E F G H, mnogim drugim kodeksima, napose minuskulima. Ali toga mišljenja ne dijele s Vajsom svi historici teksta. Vajs dopušta, da i u toj recenziji ima varijanata, koje su iz drugih recenzija, na što se pozivaju, koji zastupaju drugo mišljenje. Ali ni provenijenca varijanti ne dokazuje, da prototip staroslavenskog ne bi bio carigradske recenzije.

Rekli smo, da sam jezik i vrijeme prijevoda dijelom pomaže u rješavanju ovih stvari. Sv. Ćiril i Metod prevode na jezik južnih Slavena, s kojima su bili u kontaktu. Prevode još na Atosu. Najnaravnije, da pre-

vode s teksta, koji je bio tada služben u carigradskoj crkvi. Koji bi bio tamo drugi službeni tekst, ako ne onaj carigradske (Lukijanove) recenzije? Je li taj službeni tekst carigradske crkve bio bez varijanata, koje su uplivale na tekst, a polaze s druge recenzije? Ako je taj bio bez njih, na staroslavenski je prijevod kasnije vršio jak upliv tako zvani okcidentalni tekst, a i prepisivači i korektori mogli su lako i nesmetano (kako i u druge prepise i prijevode) unositi svoje. Ako nije službeni tekst carigradske crkve bio čist od tih varijanata, znamo uzrok, jer nam je poznata geneza ove recenzije: Lucijan (Lukijan) je kod svoje recenzije upotreb-
ljavao i aleksandrijsku i cezarijsku (u kojoj se nalaze spomenuti elementi), koja je iz Palestine direktno upivala na Carigrad; niti se Carigradska crkva otimala ovom uplivu.

Prelat Vajs ne dozvoljava, da bi original, s kog se prevodilo na staroslavenski bio drugi nego carigradska recenzija i s razloga što broj varijanata u staroslavenskom prijevodu otpada pet desetina na carigradsku recenziju, tri desetine na palestinsku, a istom dvije desetine na aleksandrijsku. (Ovaj je odnos pojedinih recenzija prema varijantama drugčiji prema drugoj knjizi: Byzantska recense... str. IV sl.). Možda se radi dijelom i o neutralnom tekstu (?).

Profesor dr Snój u Ljubljani radi mnogobrojnih varijanata u staroslavenskom prijevodu (Staroslovanski Matejev evangelij, Ljubljana 1922) iz aleksandrijske recenzije drži, da su sveti Ćiril i Metod već na Olimpu, gdje su boravili kao monasi upoznali i druge knjige, biblijske knjige drugih recenzija. Tamo su baš to doba dolazili mnogi, koji su bježali iz pustinja prednje Azije i Egipta pred progoniteljima i sobom donosili svete knjige. Iz ovih su sveta Braća mogla prevesti na staroslavenski jezik. Da su se udaljili od službenog teksta carigradske crkve nije čudno, kad s onom crkvom nisu bili sumišljenici ni u teologijskim pitanjima, kao na pr. malo kasnije u pitanju odanosti crkvenom jedinstvu.

U prilog Vajsove teze govore i sačuvani rukopisi staroslavenskog biblijskog prijevoda. Premda se Ćirilov autograf nije sačuvao, ipak posjedujemo vrlo stare rukopise-apografe iz 10. i 11. stoljeća.

A. Neki su pisani glagolicom: 1) Zografsko evangelje iz 11. stoljeća. Našao ga Mihanović godine 1860. u samostanu Zographos na brdu Atosu i darovao Aleksandru II., ruskom; nalazi se u knjižnici u Petrogradu. 2) Marijansko evangelje, isto iz 11. stoljeća, s Atosa. Našao ga godine 1845. Rus Grigorović i nalazi se u Moskvi. 3) Asemanovo evangelje iz istog vremena kao i prva. Našao ga je Assemani godine 1836. u Jeruzalemu i nalazi se sada u Vatikanu. 4) Ohridsko evangelje je ulomak iz 11. stoljeća, našao ga Grigorović i čuva se u Petrogradu.

B. Drugi pak su pisani crkvenom ćirilicom: 1) Savina knjiga na pergameni iz 11. stoljeća; nalazi se u Moskvi. 2) Ostromirovo evangelje iz 11. stoljeća, najstariji rusko-crkveno-slavenski rukopis, nalazi se sada u Petrogradu. 3) Remsko evangelje iz 11. stoljeća (ima i dijelova ispisanih glagolskim pismenima); nalazio se u samostanu

Sazava u Českoj, zatim kod Benediktinaca-Glagolaša u Emausu kod Praga, pa u rukama husita, a već iza 1500. u arhivu stolne crkve u Reimsu.

C. Ovamo spadaju i rukopisi biblijski, koji su pisani staroslavenskim jezikom, ali starosrbskom recenzijom: 1) Miroslavovo evanđelje, jer je za ovog kneza napisano u 12. stoljeću u Hilandar u Atosu; nalazi se u Beogradu. 2) Nikoljsko evanđelje iz 14. stoljeća, nalazi se u Beogradu.

U svim ovim tekstovima zapažaju se tragovi korektura. A većina, ako ne možda svi, nose jasno obilježje carigradske (antiohijske, Lukijanove) recenzije.

Dr Vajs je načela, na temelju kojih rekonstruirao tekst evanđelja (i knjiga Rut je izašla još god. 1926.) izložio u »Evangeliium sv. Marka a jeho poměr k řecké předloze«, 1927., napose pak u »Byzantska recensione a evangelijsni kodexy staroslovenske«, 1929. Nepromijenjeno mišljenje zastupa on i u najavljenom predavanju na V. internacionalnom kongresu za bizantinske studije u Rimu od 20. do 27. rujna 1936. Objelodanjen je sadržaj u Sunti delle comunicazioni, Roma 1936, str. 99. Vajs G. La recensione bizantina e la versione paleoslava dei Ss. Evangeli. Iza kako je shematički prikazao današnje stanje biblijske testualne kritike, navodi taksativno tri spomenute glavne recenzije grčkog teksta, koje su nastale prije sv. Jeronima i nalaze se kodificirane u starim uncijalima i minuskulima (Papiri se nažalost još dovoljno ne iskorišćuju). S pravom zabacuje Vajs novotariju naziva »Jeruzalemske recenzije« — I —, koju je htio uvesti Herman von Soden (Die Schriften des Neuen Testaments, Göttingen, 1913.) kao svoje iznašasće, pa zaključuje: »La versione paleoslava dei Ss. Evangeli, fatta nel secolo IX dai ss. Costantino-Cirillo e Metodio, si basa sopra un codice bizantino simile al cod. A, con frequenti varianti palestinesi; quindi può anche servire come una preziosa testimonianza della sullodata recensione palestinese.«

Nikola Žuvić.

Merkelbach H., O. P.: Quaestiones de poenitentiae ministro eiusque officii, quas in utilitatem cleri proposuit. Editio altera, aucta et emendata, Liège 1935. (Quaestiones pastorales IV.) 8°, str. 136.

Za porabu pastoralnog svećenstva izradio je autor vrsnoga djela u 3 sveska »Summa theologiae moralis«, (o kojem smo govorili u našem časopisu, vidi »Bogoslovska Smotra« 1934. str. 297. i 1936. str. 225.) također i manje traktate o pitanjima, kojih se dotiče i u svome moralnom djelu. To su moralno-pastoralna pitanja, kojima je P. Merkelbach dao ujedno i jedan dostatan dogmatski okvir, tako, da se ni s jedne strane ne osjeća nedostatak, nego je na okupu sve, što god se o tom pitanju mora reći s jednoga, drugoga i trećega gledišta.

Do sada su izašla u toj zbirci ova njegova djela: 1) De castitate et luxuria, 2) De embryologia et de ministracione baptismatis, 3) De variis poenitentium categoriis, 4) De variis peccatis in sacramentali confessione medendis, 5) De partibus poenitentiae et de dispositionibus poenitentis i kao 6) djelo pod gornjim naslovom.